

નીંદણ

ઓળખ અને નિયંત્રણ

■ નીંદણ
ઓળખ અને નિયંત્રણ

- પ્રકાશન વર્ષ : માર્ચ ૨૦૧૫
- કૃષિ વિસ્તરણ પ્રકાશન શ્રેણી : ૩-૧-૫
- નકલ : ૨૦,૦૦૦
- લેખક :
ડૉ. આર.કે. માથુરીયા,
ડૉ. બી.કે. સગારકા
પ્રો. ડી.એમ. પનારા
- પ્રકાશક :
વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામક
વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામકની કચેરી,
જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી,
જૂનાગઢ.
- મુદ્રક :
જ્યુ ઓફસેટ
શાબરી શોપિંગ સેન્ટર, કાળવા ચોક,
જૂનાગઢ. મો. ૮૮૨૫૨ ૬૮૬૪૧

કુલપતિશ્રી,
જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી,
જૂનાગઢ-૩૬૨૦૦૧
ફોન: ઓ: ૦૨૮૫-૨૬૭૧૭૮૪
ફેક્સ નં.: ૦૨૮૫-૨૬૭૨૦૦૪
તા. ૨૫/૦૩/૨૦૧૫

ડૉ. એ. આર. પાઠક

શુલોચણા સંદેશ

ખેતીમાં આપણાં ચાર મુખ્ય દુશ્મનો છે : રોગ, જીવાત, ઉદર અને નીંદણ. આમાંથી રોગ દ્વારા ૨૬.૩ ટકા, જીવાત દ્વારા ૮.૬ ટકા, ઉદર દ્વારા ૧૩.૮ ટકા અને નીંદણ દ્વારા સૌથી વધુ ૩૩.૮ ટકા જેટલું નુકસાન પાક ઉત્પાદનમાં નોંધાયું છે. નીંદણને કારણે જૂદા જૂદા પાકોમાં ૧૦ થી ૧૦૦ ટકા જેટલો ઘટાડો થઈ શકે છે. નીંદણ એક હઠીલો, વણનોતર્યો, બીજા પાકોની સાથે ઉગતો, પાક ઉત્પાદન અને ગુણવત્તામાં ઘટાડો કરનારો, ખેતી ખર્ચ વધારનારો, પ્રતિકુળ આબોહવામાં પણ અડીખમ ટકી રહેનારો ખેડૂતોનો સૌથી મોટો છુપો દુશ્મન છે. આવા શક્તિશાળી દુશ્મનને કાબુમાં રાખવો ખાસ જરૂરી છે.

પૃથ્વી પર લગભગ ત લાખ કરતાં પણ વધુ જાતની વનસ્પતિઓ જોવા મળે છે. જેમાંથી ૩૦,૦૦૦ જેટલી વનસ્પતિઓ થોડા ઘણે અંશે ઉપયોગી છે અને લગભગ ૨૫૦ જેટલી વનસ્પતિ નીંદણ તરીકે વર્તે છે, હાલના સંજોગોમાં મજૂરોની અદ્યતને ધ્યાનમાં રાખી નીંદણની ઓળખ અને તેના નિયંત્રણ માટેની રાસાયણિક દવાનો ઉપયોગ કેવી રીતે કરવો તે અંગેની અદ્યતન માહિતી આપવામાં આવેલ છે તે પ્રશંસનીય છે. આને લીધે ખેડૂતોને જૂદા—જૂદા પાકમાં નીંદણ નિયંત્રણ અંગેની સચોટ માહિતી મળી રહેશે અને ખેડૂત બિન જરૂરી ખર્ચાઓથી બચી શકશે અને ઓછા ખર્ચ વધુ ઉત્પાદન મેળવી તેમની ખેતીને સમૃદ્ધ બનાવી રાજ્યને કૃષિ ક્ષેત્રે દેશનું અશ્રીમ રાજ્ય તરીકે ટકાવી રાખશે તેવી આશા રાખું છું.

અનુભૂતિ
(એ. આર. પાઠક)

વિસ્તરણ શિક્ષણ નિયામક
જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી
જૂનાગઢ.
ફોન : ૦૨૮૫—૨૬૭૨૬૫૫
મો. ૯૮૭૮૧ ૦૪૬૬૨
તા. ૨૫ / ૦૩ / ૨૦૧૫

ડૉ. એ.એમ. પારખીયા

પ્રસ્તાવના

ખેતી એ જીવન નિર્વાહનું સાધન ન રહેતાં હાલ ખેતીને એક ઉદ્ઘોગ તરીકે ગાળવામાં આવે છે. જેથી ખેડૂતો વર્ષમાં ત્રણેય ઋષ્ટુમાં પાક લેતા થયા છે. જમીન સતત પાક નીચે રહેવાથી નીંદણનો પ્રશ્ન રહેવાનો જ. આવા સમયે મજૂરોની અછત હોવાથી ખેડૂતો નીંદણનાશક દવા વાપરતા થયા છે. પરંતુ નીંદણનાશક દવા વાપરવાનું પૂરતુ જ્ઞાન ન હોવાથી ખેડૂતો કોઈપણ પ્રકારની નીંદણનાશક દવાનો છંટકાવ કરે છે. જેથી ખેડૂતોને ભલામણ કરેલ નીંદણનાશક દવા, ભલામણ મુજબના સમયે, યોગ્ય માત્રામાં, યોગ્ય પદ્ધતિથી છંટકાવ કરતા થાય અને નીંદણ નિયંત્રણની અધતન માહિતી મળી રહેતે હેતુને ધ્યાનમાં રાખીને આ પોકેટ ડાયરી સચિત્ર તૈયાર કરવામાં આવેલ છે. જેમાં નીંદણના રંગીન ચિત્ર આપવામાં આવેલ છે. જેથી નીંદણની ઓળખ સરળતાથી થઈ શકે અને તે મુજબ જ નીંદણ નિયંત્રણની દવાનો ઉપયોગ કરી શકાય. હું આશા રોખુછુ કે નીંદણ નિયંત્રણ વિશેના જ્ઞાનથી ખેડૂતો ખોટા ખર્ચથી બચી શકશે અને ખેતી ખર્ચમાં ઘટાડો કરી આવકમાં વધારો કરી શકશે.

ડૉ. એ.એમ. પારખીયા

(એ. એમ. પારખીયા)

नीदानाशक दवानी गणतरी

ए.ट.

- भलामण करेल दवानुं सामान्य नाम : पेंडीमेथालीन
- बजारमां मणती दवानुं नाम : स्टोम्प ३० ई.सी.
- हेक्टरे भलामण करेल पेंडीमेथालीननुं प्रमाण : ०.८०० कि.ग्रा./हे.

➤ बजारमां मणती दवा स्टोम्पनी हेक्टरे जुरियात :

$$= \text{हेक्टरे दवानुं प्रमाण} \times \frac{100}{\substack{\text{बजारमां मणती दवामां} \\ \text{सक्षिय तत्वना टका}}}$$

$$= 0.800 \times \frac{100}{30} = 3 \text{ लीटर} = 3000 \text{ भी.ली.}$$

➤ बजारमां मणती दवा स्टोम्पनी विधे जुरियात :

$$= \frac{3000}{6.25} = 480 \text{ भी.ली.}$$

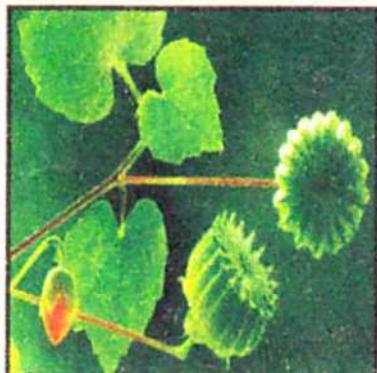
- हेक्टरे दवानी जुरियात : ३ लीटर = 3000 भी.ली.
- हेक्टरे पाणीनी जुरियात : ५०० लीटर

➤ १० लीटर पाणीमां दवानुं प्रमाण :

$$= 3000 \times \frac{10}{500} = 60 \text{ भी.ली.}$$

વિવિધ નીદળોની ઓળખ

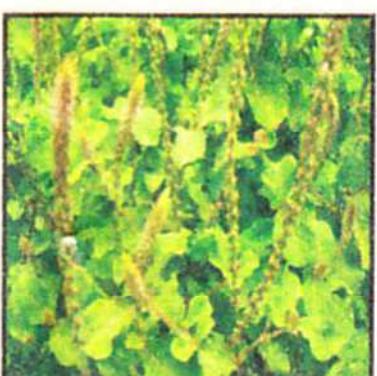
ડૉ. આર.કે. માથુકિયા, ડૉ. બી.કે. સગારકા અને પ્રો. ડી.એમ. પનારા
નીદળ નિયંત્રણ યોજના, કૃષિ વિજ્ઞાન વિભાગ, જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી, જૂનાગઢ

સ્થાનિક નામ : ખપાટ
અંગ્રેજી નામ : વેલ્વેટ લીફ
વૈજ્ઞાનિક નામ : એબુટીલોન ઇન્ડીકમ
કુંટુંબ : માલ્વેસી

સ્થાનિક નામ : કુબી
અંગ્રેજી નામ : ઇન્ડીયન કોપર લીફ
વૈજ્ઞાનિક નામ : એકાઇલીફા ઇન્ડીકા
કુંટુંબ : ઇચ્યુફોર્ભિઓસી

સ્થાનિક નામ : અધેડો
અંગ્રેજી નામ : પ્રીકલી ચાફ ફલાવર
વૈજ્ઞાનિક નામ : એકાઇરેન્થસ આસ્પેરા
કુંટુંબ : એમેરેન્થેસી

સ્થાનિક નામ : ખારીયું
અંગ્રેજી નામ : મેન્ગ્રોવગ્રાસ
વૈજ્ઞાનિક નામ : ઇલ્યુરોપસ વીલોસસ
કુંટુંબ : પોઓસી

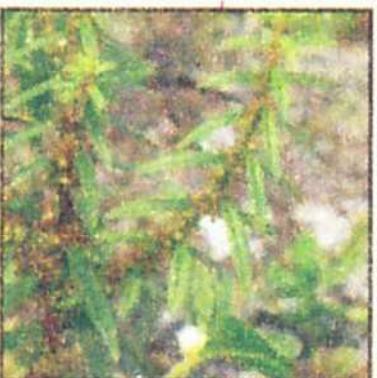
સ્થાનિક નામ : સમેરવો
અંગ્રેજી નામ : બફેલો બર
પૈજાનિક નામ : એલાઇસીકાર્પસ રૂગોસમ
કુંટુંબ : ફેબેસી

સ્થાનિક નામ : ઢીમડો (કાંટાળો તાંદળજો)
અંગ્રેજી નામ : સ્પાઈની એમરેન્થસ
પૈજાનિક નામ : એમરેન્થસ સ્પીનોસસ
કુંટુંબ : એમરેન્થેસી

સ્થાનિક નામ : તાંદળજો
અંગ્રેજી નામ : એમરેન્થસ
પૈજાનિક નામ : એમરેન્થસ વીરીડીસ
કુંટુંબ : એમરેન્થેસી

સ્થાનિક નામ : જલ આગીયો
અંગ્રેજી નામ : બ્લીસ્ટરીગ એમેનીયા
પૈજાનિક નામ : એમેનીયા બેસીફેરા
કુંટુંબ : લાયથ્રેસી

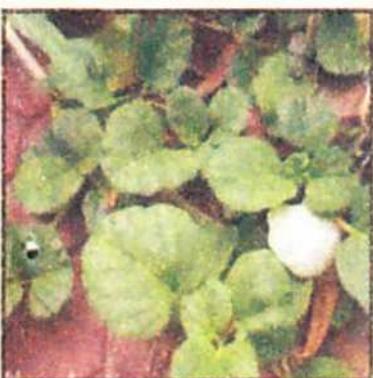
સ્થાનિક નામ : દારુડી
અંગ્રેજી નામ : મેક્સીકન પોપી
પૈજાનિક નામ : આર્જ્મોન મેક્સીકાના
કુંટુંબ : પેપાવરેસી

સ્થાનિક નામ : કુંગળો
અંગ્રેજી નામ : વાઈલ્ડ ઓનીયન
વૈજ્ઞાનિક નામ : એસ્ફોડેલસ
કુંટુંબ : લીલીએસી

સ્થાનિક નામ : જંગલી જવ
અંગ્રેજી નામ : વાઈલ્ડ ઓટ
વૈજ્ઞાનિક નામ : એવેના ફેટુઆ
કુંટુંબ : પોએસી

સ્થાનિક નામ : સાટોડી
અંગ્રેજી નામ : સ્પાઇડરલીગ
વૈજ્ઞાનિક નામ : બોઓહેંવીયા ડીફ્યુસા
કુંટુંબ : નાયકટેજુનેસી

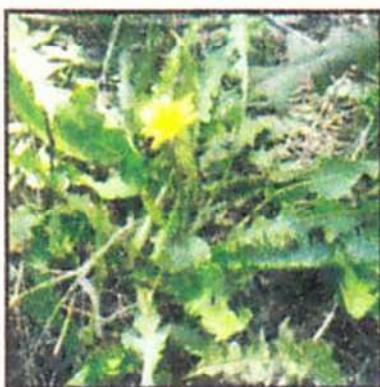
સ્થાનિક નામ : કારીયું
અંગ્રેજી નામ : સીઝલ ગ્રાસ
વૈજ્ઞાનિક નામ : બ્રાચીએરીયા રેમોસા
કુંટુંબ : પોએસી

સ્થાનિક નામ : જંગલી રાઈ
અંગ્રેજી નામ : વાઈલ્ડ મસ્ટાર્ડ
વૈજ્ઞાનિક નામ : બ્રાસીકા કબેર
કુંટુંબ : બ્રાસીકેસી

સ્થાનિક નામ : આંકડો
અંગ્રેજી નામ : સ્વેલો વોર્ટ
પૈજાનિક નામ : કેલોટ્રોપીસ ગીગાન્ટીયા
કુંટુંબ : એસ્કલેપીયાડેસી

સ્થાનિક નામ : જંગલી કસુંબી
અંગ્રેજી નામ : વાઈટ સેફિલાવર
પૈજાનિક નામ : કાર્થેમસ
કુંટુંબ : ઓક્સિએકેન્થા

સ્થાનિક નામ : કુવાડીયો
અંગ્રેજી નામ : સીકલ પોડ
પૈજાનિક નામ : કેસીયા ટોરા
કુંટુંબ : ફેબેસી

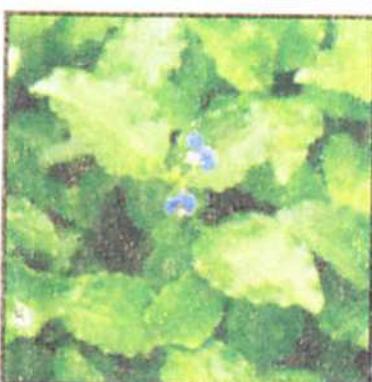
સ્થાનિક નામ : લાંબડી
અંગ્રેજી નામ : કોકસ કોમ્બ
પૈજાનિક નામ : સેલોસીયા આર્જેન્ટીયા
કુંટુંબ : એમેરેન્થેસી

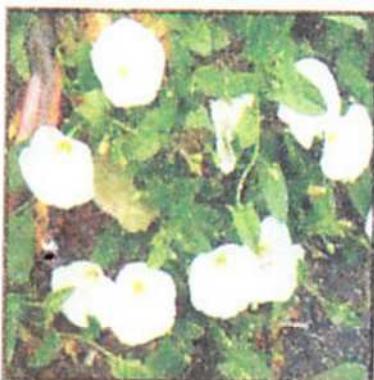
સ્થાનિક નામ : ચીલ
અંગ્રેજી નામ : કોમન લેમ્બસકવાર્ટર
પૈજાનિક નામ : ચેનોપોડીયમ આલ્બમ
કુંટુંબ : ચેનોપોડીએસી

સ્થાનિક નામ : જંગલી ચિકોરી
અંગ્રેજી નામ : વાઈલ્ડ ચિકોરી
પૈજાનિક નામ : સીચોરીયમ ઇન્ટીબસ
કુંટુંબ : એસ્ટરેસી

સ્થાનિક નામ : શેખમૂળ
અંગ્રેજી નામ : ડેફલાવર
પૈજાનિક નામ : કોમેલીના બેન્દાલેન્સીસ
કુંટુંબ : કોમેલીનેસી

સ્થાનિક નામ : નોળી
અંગ્રેજી નામ : ફીલ્ડબાઈન્ડ વીડ
પૈજાનિક નામ : કોન્પોલ્વુલસ આર્વેન્સીસ
કુંટુંબ : કોન્પોલ્વુલેસી

સ્થાનિક નામ : અમરધેલ
અંગ્રેજી નામ : ડોડર
પૈજાનિક નામ : કુસ્કુટા રીફલેક્સા
કુંટુંબ : કોન્પોલ્વુલેસી

સ્થાનિક નામ : ઘરો
અંગ્રેજી નામ : બર્મુડા ગ્રાસ
પૈજાનિક નામ : સાયનોડોન ડેકટાયલોન
કુંટુંબ : પોઅેસી

સ્થાનિક નામ : ચીઢો
અંગ્રેજી નામ : પર્પલ નટસેજ
વૈજ્ઞાનિક નામ : સાયપ્રસ રોટન્ડસ
કુંઠુંબ : સાયપરેસી

સ્થાનિક નામ : ચોકડીયું
અંગ્રેજી નામ : કોકુટ ગ્રાસ
વૈજ્ઞાનિક નામ : ડેક્ટાયલોક્ટેનીયમ
ઈજુષ્ટીયમ
કુંઠુંબ : પોઅસી

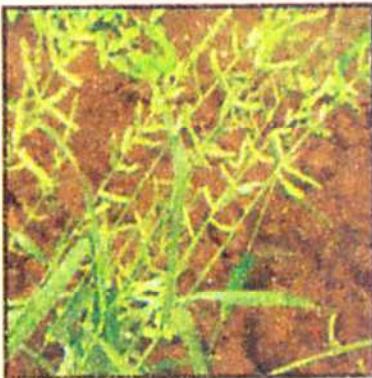
સ્થાનિક નામ : જુંઝવો
અંગ્રેજી નામ : મારવેલ ગ્રાસ
વૈજ્ઞાનિક નામ : ડાયચેન્થીયમ એન્યેલેટર
કુંઠુંબ : પોઅસી

સ્થાનિક નામ : કળાજરો
અંગ્રેજી નામ : ફોલ્સ એમેરેન્થસ
વૈજ્ઞાનિક નામ : ડાઇજેરા આર્વેન્સીસ
કુંઠુંબ : એમેરેન્થેસી

સ્થાનિક નામ : આરોતારો
અંગ્રેજી નામ : ક્રેબ ગ્રાસ
વૈજ્ઞાનિક નામ : ડીજુટેરીયા સાન્ગુઈનાલીસ
કુંઠુંબ : પોઅસી

સ્થાનિક નામ : સાભો
અંગ્રેજી નામ : વાઈલ્ડ રાઇસ
પૈજાનિક નામ : ઈચીનોકલોઆ કોલોના
કુંટુંબ : પોઅસી

સ્થાનિક નામ : સફેદ ભાંગરો
અંગ્રેજી નામ : ફોલ્સ ડેઈજ
પૈજાનિક નામ : ઈકલીપ્ટા આલ્બા
કુંટુંબ : એસ્ટરેસી

સ્થાનિક નામ : જલકુંભી
અંગ્રેજી નામ : વોટર હાયેસીન્થ
પૈજાનિક નામ : ઈછોનીયા ક્રેસીપસ
કુંટુંબ : પોઅસી

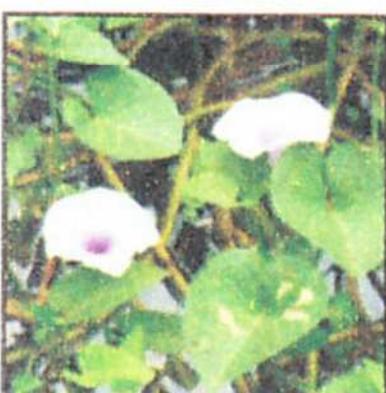
સ્થાનિક નામ : ભૂમસી
અંગ્રેજી નામ : ઈન્ડીયન લવગ્રાસ
પૈજાનિક નામ : ઈરાગ્રોસ્ટીસ મેજર
કુંટુંબ : પોઅસી

સ્થાનિક નામ : દૂધેલી
અંગ્રેજી નામ : કોમન સ્પર્જ
પૈજાનિક નામ : ઈયુફોર્ભીઆ હીરા
કુંટુંબ : ઈયુફોર્ભીઅસી

સ્થાનિક નામ : વેકરીયો
અંગ્રેજ નામ : થ્રી લીફ ઈન્ડીગો
વૈજ્ઞાનિક નામ : ઈન્ડીગોફેરા જ્લેન્ડયુલોસા
કુંટુંબ : ફેબેસી

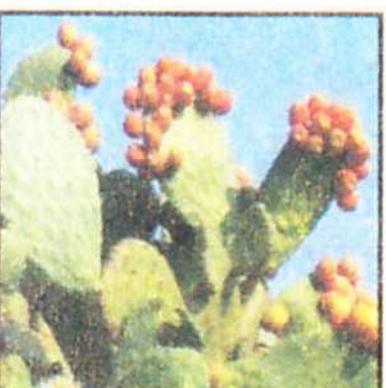
સ્થાનિક નામ : સરનાળી
અંગ્રેજ નામ : મોર્નિંગ ગ્લોરી
વૈજ્ઞાનિક નામ : આઈપોમોઇયા રેપ્ટાન્સ
કુંટુંબ : કોન્વોલ્વુલેસી

સ્થાનિક નામ : ગંધારી ફૂલકાકરી
અંગ્રેજ નામ : લેન્ટેના
વૈજ્ઞાનિક નામ : લેન્ટેના કેમેરા
કુંટુંબ : વર્જનેસી

સ્થાનિક નામ : ભોય પાથરી
અંગ્રેજ નામ : વાઈડ લેટયુસ
વૈજ્ઞાનિક નામ : લેયુનેઇઆ ન્યુડીકાઉલીસ
કુંટુંબ : એસ્ટરેસી

સ્થાનિક નામ : ફાફડો થોર
અંગ્રેજ નામ : પ્રીકલી પીઅર
વૈજ્ઞાનિક નામ : ઓપંશીયા ડીલેની
કુંટુંબ : કેક્ટેસી

સ્થાનિક નામ : વાકુંબો
અંગ્રેજી નામ : બ્રુમ રેપ
પૈજાનિક નામ : ઓરોબેકી રેમોસા
કુંટુંબ : ઓરોબેકેસી

સ્થાનિક નામ : ગાજર ધાસ
અંગ્રેજી નામ : કેરોટ ગ્રાસ
પૈજાનિક નામ : પાર્થેનિયમ હિસ્ટેરોફોરસ
કુંટુંબ : એસ્ટરેસી

સ્થાનિક નામ : ગુલ્લીદંડા
અંગ્રેજી નામ : લીટલ સીડ કેનેરી ગ્રાસ
પૈજાનિક નામ : ફેલેરીસ માઈનોર
કુંટુંબ : પોઅેસી

સ્થાનિક નામ : ભોય આંબલી,
હજાર દાળાં
અંગ્રેજી નામ : સ્ટોન પ્રેકર
પૈજાનિક નામ : ફાઇલેન્થસ નીડ્રી
કુંટુંબ : ઇચુફોર્બિઅસી

સ્થાનિક નામ : પોપટી
અંગ્રેજી નામ : ગ્રાઉન્ડ ચેરી
પૈજાનિક નામ : ફાયસેલીસ મીનીમા
કુંટુંબ : સોલેનેસી

સ્થાનિક નામ : કાંસ
અંગ્રેજી નામ : ટાઈગર ગ્રાસ
પૈજાનિક નામ : સેકેરમ સ્પોન્ટેનીયમ
કુંટુંબ : પોઅસી

સ્થાનિક નામ : કુંતેલુ
અંગ્રેજી નામ : ફોકસટેઇલ્સ
પૈજાનિક નામ : સેટારીયા વીરીડીસ
કુંટુંબ : પોઅસી

સ્થાનિક નામ : ભોય રીગણી
અંગ્રેજી નામ : થોર્ની નાઇટશોડ
પૈજાનિક નામ : સોલેનમ ઝેન્થોકાર્પમ
કુંટુંબ : સોલેનેસી

સ્થાનિક નામ : બરુ
અંગ્રેજી નામ : જોહનસન ગ્રાસ
પૈજાનિક નામ : સોરઘમ હેલીપેન્સ
કુંટુંબ : પોઅસી

સ્થાનિક નામ : સફેદ આગિયો
અંગ્રેજી નામ : વીટચવીડ
પૈજાનિક નામ : સ્ટ્રાઇગા એસીઆટીકા
કુંટુંબ : સ્કોકુલેરીએસી

સ્થાનિક નામ : લુણી
અંગ્રેજ નામ : કોમન પર્સલેન
વૈજ્ઞાનિક નામ : પોર્ચુલેકા ઓલેરેસીએ
કુંટુંબ : પોર્ચુલેકેસી

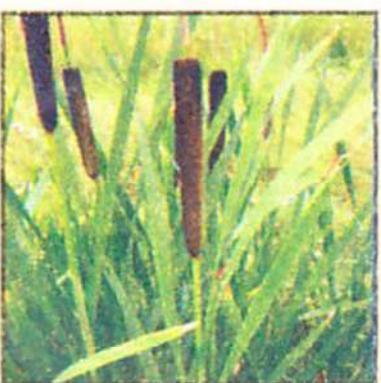
સ્થાનિક નામ : સફેદ સાટોડી
અંગ્રેજ નામ : હોર્સ પર્સલેન
વૈજ્ઞાનિક નામ : ટ્રાયેન્થીમા પોર્ચુલેકેસ્ટ્રમ
કુંટુંબ : એઈડ્રોઓસી

સ્થાનિક નામ : કાંટાળુ ગોખરં
અંગ્રેજ નામ : પંકચર વાઈન
વૈજ્ઞાનિક નામ : ટ્રીબ્યુલસ ટેરેસ્ટ્રીસ
કુંટુંબ : જાઈગોફાઇલેસી

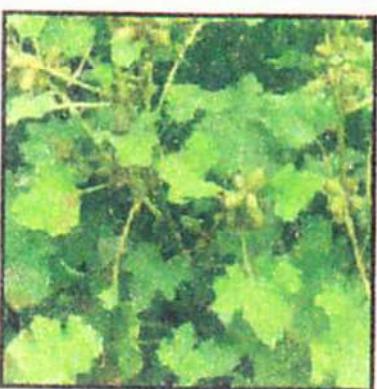
સ્થાનિક નામ : એકદંડી, પરદેશી ભાંગરો
અંગ્રેજ નામ : કોટ બટન્સ,
મેક્સિકન ડેઇજી
વૈજ્ઞાનિક નામ : ટ્રાઇક્ટેક્સ પ્રોક્યુભેન્સ
કુંટુંબ : એસ્ટરેસી

સ્થાનિક નામ : ઘા બાજરીયું
અંગ્રેજ નામ : કેટટેઇલ
વૈજ્ઞાનિક નામ : ટાઈફા એંગ્યુસ્ટેટા
કુંટુંબ : ટાઈફેસી

સ્થાનિક નામ : કુલેકીયુ
 અંગ્રેજી નામ : આર્યાર્ન વીડ
 પૈણાનિક નામ : વર્નોનીયા સીનેરીયા
 કુંદુંબ : એસ્ટરેસી

સ્થાનિક નામ : ગાડરડી
 અંગ્રેજી નામ : કોકલીબર
 પૈણાનિક નામ : ઝેન્થીયમ સ્ટ્રેમેરિયમ
 કુંદુંબ : એસ્ટરેસી

વિવિધ નીંદણાશક દવાઓ વિશે જાણકારી

સામાન્યનામ : ૨,૪-ડી સોડીયમ સોલ્ટ

બજારું નામ : ફન્કોક્લોન, નોકવીડ,
વીડમાર

સક્રિયતત્વ : ૮૯% વે.પા.

દવાનું પ્રમાણ : ૨૪ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી

છંટકાવનો સમય : વાવણી બાદ ૩૦-૩૫ દિવસે

ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, ધઉ, બાજરી, જુવાર, મકાઈ,
શેરડી તેમજ લોનમાં પહોળા પાનવાળા
નીદળોના નિયંત્રણ માટે

સામાન્યનામ : એલાક્લોર

બજારું નામ : લાસો

સંક્રિયતત્વ : ૫૦ ઈ.સી.

દવાનું પ્રમાણ : ૪૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી

છંટકાવનો સમય : પાક અને નીદળ ઉગ્યા પહેલાં

ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, મગફળી, સોયાબીન,
સૂર્યમુખી, કપાસ, મકાઈમાં

સામાન્યનામ : પેન્ડીમેથાલીન

બજારું નામ : સ્ટોભ્ય, ટાટા પેનીડા,
સ્ટોભ્યએક્સ્ટ્રા

સંક્રિયતત્વ : ૩૦ ઈ.સી., ૩૮.૭ સી.એસ.

દવાનું પ્રમાણ : ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી

છંટકાવનો સમય : પાક અને નીદળ ઉગ્યા પહેલાં

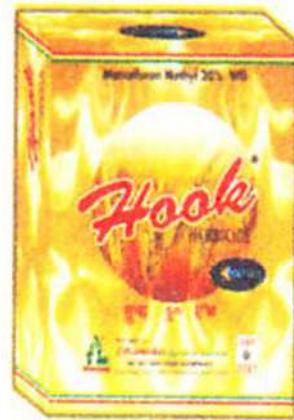
ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, મગફળી, ઘઉ, કપાસ,
શેરડી, કઠોળ, તેલીબિયાં, મસાલાં,
શાકભાજી પાકોમાં

સામાન્યનામ	: ઓક્સિફલોરફેન	
બજારું નામ	: ગોલ, ગોલ્ડ, ઓક્સીગોલ્ડ	
સર્કિયતત્ત્વ	: ૨૭.૫ ઈ.સી.	
દવાનું પ્રમાણ	: ૨૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી	
છંટકાવનો સમય	: પાક અને નીદળ ઉગ્યા પહેલાં	
ઉપયોગ	: વર્ષનાત્મક, મગફળી, શેરડી, લસણ, કુંગળી પાકોમાં	

સામાન્યનામ	: એટ્રાજીન	
બજારું નામ	: એટ્રાટાફ, સોલારો, એટ્રેક્ષ	
સર્કિયતત્ત્વ	: ૫૦ % વે.પા.	
દવાનું પ્રમાણ	: ૧૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી	
છંટકાવનો સમય	: પાક અને નીદળ ઉગ્યા પહેલાં	
ઉપયોગ	: વર્ષનાત્મક, શેરડી, બાજરો, જુવાર, મકાઈ પાકોમાં	

સામાન્યનામ	: ગ્લાયફ્સોસેટ	
બજારું નામ	: ગ્લાયસેલ, રાઉન્ડઅપ	
સર્કિયતત્ત્વ	: ૪૧ એસ.એલ.	
દવાનું પ્રમાણ	: ૧૮૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી	
છંટકાવનો સમય	: નીદળ ઉગ્યાબાદ	
ઉપયોગ	: અવર્ષનાત્મક, તમામ નીદળોના નિયંત્રણ માટે, ખાસ કરીને ફળપાકોમાં ધરો, ચીઢો, બરુંના નિયંત્રણ માટે તેમજ શેરા—પાળા, પડતરમાં	

સામાન્યનામ : મેટસલ્કુરોન મિથાઈલ

બજારું નામ	: અલગ્રીપ, હુક, એસ્કોર્ટ
સંક્ષિપ્તત્વ	: ૨૦ % વે.પા.
દવાનું પ્રમાણ	: ૪૦૦ મી.ગ્રા. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી
છંટકાવનો સમય	: વાવણી બાદ ૩૦-૩૫ દિવસે
ઉપયોગ	: વર્ણનાત્મક, ઘઉ, ઓરાણ ડાંગરમાં પહોળા પાનવાળા નીદણોના નિયંત્રણ માટે, બોરડી, અરણી, આંકડો, સુબાબુલના નિયંત્રણ માટે

સામાન્યનામ : પેરાકવોટ

બજારું નામ	: ગ્રામોક્ઝોન, સ્વીપ, સાયકલોન
સંક્ષિપ્તત્વ	: ૨૪ એસ.એલ.
દવાનું પ્રમાણ	: ૮૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી
છંટકાવનો સમય	: નીદણ ઉગ્યા બાદ
ઉપયોગ	: અવર્ણનાત્મક, તમામ નીદણોના તાત્કાલિક નિયંત્રણ માટે, ખાસ કરીને ફળપાકો, શેઢા-પાળાં, પડતરમાં

સામાન્ય નામ : સલ્ફોસલ્ફ્યુરોન

બજારું નામ : લીડર, ફિલેઇ
સંકિયતત્વ : ૭૫ ડબલ્યુ.જી.
દવાનું પ્રમાણ : ૮૦૦ મી.ગ્રા. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી
છંટકાવનો સમય : વાવણી બાદ ૩૦-૩૫ દિવસે
ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, ઘઉમાં ઘાસ તથા પહોળા
પાનવાળા નીદણો તથા ખાસ કરીને
ગુલ્લીંડાના નિયંત્રણ માટે

સામાન્યનામ : ફેનોક્સાપ્રોપ

બજારું નામ : પુમાપાવર,
ઝીપસુપર
સંકિયતત્વ : ૧૦ ઈ.સી.
દવાનું પ્રમાણ : ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી
છંટકાવનો સમય : વાવણી બાદ ૨૫-૩૦ દિવસે
ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, ઘઉ, ડાંગરમાં સાંકડા
પાનવાળા નીદણો ખાસ કરીને જંગલી
જવ અને ગુલ્લીંડાના નિયંત્રણ માટે

સામાન્યનામ : બ્યુટાકલોર

બજારું નામ : મેશેટી, તીર
સંક્ષિપ્તત્વ : ૫૦ ઈ.સી., ૫ જી.આર.
દવાનું પ્રમાણ : ૪૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી
છંટકાવનો સમય : નીદળ ઉગ્યા પહેલાં
ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, રોપાણા ડાંગરમાં

સામાન્યનામ : મેટ્રીબ્યુઝીન

બજારું નામ : સેન્કોર, ટાટામેટ્રી, એચ્રીકોર
સંક્ષિપ્તત્વ : ૭૦ % વે.પા.
દવાનું પ્રમાણ : ૨૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી
છંટકાવનો સમય : પાક અને નીદળ ઉગ્યા પહેલાં
ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, ઘઉ, સોયાબીન, શેરડી,
બટાટા, ટમેટી, વેલાવાળા શાકભાજીમાં

સામાન્યનામ : ડાયુરોન

બજારું નામ : કારમેક્ષ, કલાસ,
હેકજુરોન

સંક્ષિપ્તત્વ : ૮૦ % વે.પા.

દવાનું પ્રમાણ : ૨૫ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી

છંટકાવનો સમય : વર્ષનાત્મક, પાક અને નીદણ ઉગ્યા
પહેલાં તેમજ ઉગાવા બાદ

ઉપયોગ : કપાસમાં

સામાન્યનામ : આઈસોપ્રોથ્યુરોન

બજારું નામ : કનક, એરેલોન,
ગ્રામીનોન, રક્ષક,
આઈસોગાડ, નોસીલોન

સંક્ષિપ્તત્વ : ૫૦ % વે.પા.

દવાનું પ્રમાણ : ૨૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણી

છંટકાવનો સમય : પાક અને નીદણ ઉગ્યા પહેલાં તેમજ
ઉગાવા બાદ

ઉપયોગ : વર્ષનાત્મક, ઘઉમાં ગુલ્લીંડા, જંગલી
જવ, નોળી તથા ચીલના નિયંત્રણ માટે
તેમજ ઈસબગુલ, તલ, રાઈ, રામતલમાં

સામાન્યનામ : ઓક્સાડાયાર્જલ

બજારું નામ	: રાફ્ટ, ટોપસ્ટાર
સંક્ષિપ્તત્વ	: ૬ ઈ.સી.
દવાનું પ્રમાણ	: ૩૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી
છંટકાવનો સમય	: પાક અને નીદળા ઉગ્યા પહેલાં તેમજ ઉગાવા બાદ
ઉપયોગ	: વર્ષાનાત્મક, જીરું, લસાણ, દુંગળી, શેરડી, કપાસ, રોપાણ ડાંગરમાં

સામાન્યનામ : પ્રોપાકવીજાફોપ

બજારું નામ	: એજીલ, કરેકટ, શોગન
સંક્ષિપ્તત્વ	: ૧૦ ઈ.સી.
દવાનું પ્રમાણ	: ૧૮ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી
છંટકાવનો સમય	: વાવણી બાદ ૨૫–૩૦ દિવસે
ઉપયોગ	: વર્ષાનાત્મક, કપાસ, શેરડી, કઠોળ, તેલીબિયાં, મસાલાં, શાકભાજી પાકોમાં સાંકડા પાનવાળા નીદળોના નિયંત્રણ માટે

સામાન્યનામ : કવીજાલોફોપ

બજારું નામ : ટર્ગા સુપર, એસ્યોર
 સક્રિયતત્ત્વ : ૫ ઈ.સી.
 દવાનું પ્રમાણ : ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી
 છંટકાવનો સમય : વાવણી બાદ ૨૫–૩૦ દિવસે
 ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, ભગફળી, કઠોળ, દિવેલાં,
 તલ, કપાસ, સોયાબીનમાં સાંકડા
 પાનવાળા નીદણોના નિયંત્રણ માટે

સામાન્યનામ : ટ્રાયફલુરાલીન

બજારું નામ : ટ્રેફલાન, ટીપટોપ, ત્રિનેત્ર
 સક્રિયતત્ત્વ : ૪૮ ઈ.સી.
 દવાનું પ્રમાણ : ૪૨ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી
 છંટકાવનો સમય : વાવણી પહેલાં અથવા પાક અને નીદણ
 ઉગ્યા પહેલાં
 ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, ભગફળી, કપાસ,
 સોયાબીન, કઠોળ, ટમેટી, કાકડીમાં

સામાન્યનામ : ઈમાજેથાપાયર

બજારું નામ : પરસ્યુટ, હેમર, પાઈવોટ
સક્રિયતત્ત્વ : ૧૦ એસ.એલ.
દવાનું પ્રમાણ : ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી
છંટકાવનો સમય : વાવળી બાદ ૨૫–૩૦ દિવસે
ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, ભગફળી, કૃપાસ,
સોયાબીન, કઠોળ, ટમેટી, કાકડીમાં

સામાન્યનામ : હેલોસલ્ફયુરોન

બજારું નામ : સેમ્પ્રા
સક્રિયતત્ત્વ : ૭૫ ડિબલ્યુ.ડી.જી.
દવાનું પ્રમાણ : ૧.૮ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લિટર પાણી
છંટકાવનો સમય : ઉગાવા બાદ
ઉપયોગ : વર્ણનાત્મક, ચીઠોની ૩–૪ પાન
અવસ્થાએ બિનપાક પરિસ્થિતિમાં

વિવિધ પાકોમાં રાસાયણિક નીદળ નિયંત્રણ

પાક : મગફળી

નીદળનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૬૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભાં પહેલાં
- ઓક્સિફલોરફેન (૨૩.૫ ઈ.સી. દવા ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભાં પહેલાં
- ક્વીજાલોફોપ (૫ ઈ.સી. દવા ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૨૫–૩૦ દિવસે
- ઈમાર્જેથાપાયર (૧૦ એસ.એલ. દવા ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૨૫–૩૦ દિવસે

પાક : દિવેલાં

નીદળનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૬૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભાં પહેલાં
- ટ્રાયફલુરાલીન (૪૮ ઈ.સી. દવા ૪૨ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભાં પહેલાં
- ક્વીજાલોફોપ (૫ ઈ.સી. દવા ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૨૫–૩૦ દિવસે

પાક : સોયાબીન

નીદણાનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉભ્યાં પહેલાં
- કવીજાલોફોપ (૫ ઈ.સી. દવા ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૨૫-૩૦ દિવસે

પાક : તલ

નીદણાનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૩૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉભ્યાં પહેલાં
- કવીજાલોફોપ (૫ ઈ.સી. દવા ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૨૫-૩૦ દિવસે

પાક : મગ-અડે

નીદણાનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૩૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉભ્યાં પહેલાં
- ઓક્સાડાયાંજોન (૨૫ ઈ.સી. દવા ૨૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉભ્યાં પહેલાં

પાક : તુવેર

નીદણાનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉભ્યાં પહેલાં

પાક : ચણાં

નીદણનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉગ્યાં પહેલાં
- કવીજાલોફોપ (૫ ઈ.સી. દવા ૧૬ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવળી બાદ ૨૫—૩૦ દિવસે

પાક : ગુવાર

નીદણનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉગ્યાં પહેલાં

પાક : ઘઉ

નીદણનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉગ્યાં પહેલાં
- મેટસલ્ફ્યુરોન (૨૦ વે.પા. દવા ૪૦૦ મી.ગ્રા. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવળી બાદ ૩૦—૩૫ દિવસે

પાક : બાજરો

નીદણનાશક દવા :

- એટ્રાજીન (૫૦ % વે.પા. દવા ૧૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉગ્યાં પહેલાં

પાક : જુવાર

નીદણનાશક દવા :

- એટ્રાજીન (૫૦ % વે.પા. દવા ૧૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉગ્યાં પહેલાં
- ૨,૪-ડી સોડીયમ સોલ્ટ (૮૦ વે.પા. દવા ૨૫ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૩૦-૩૫ દિવસે

પાક : મકાઈ

નીદણનાશક દવા :

- એટ્રાજીન (૫૦ % વે.પા. દવા ૧૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉગ્યાં પહેલાં
- ૨,૪-ડી સોડીયમ સોલ્ટ (૮૦ % વે.પા. દવા ૨૫ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૩૦-૩૫ દિવસે

પાક : કપાસ

નીદણનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૬૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદણ ઉગ્યાં પહેલાં
- કવીઝાલોફોપ (૫ ઈ.સી. દવા ૧૬ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૩૦-૩૫ દિવસે
- પ્રોપાકવીઝાફોપ (૧૦ ઈ.સી. દવા ૧૮ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) વાવણી બાદ ૩૦-૩૫ દિવસે

પાક : શેરડી

નીદળનાશક દવા :

- એટ્રાજીન (૫૦ % વે.પા. દવા ૪૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) રોપણી બાદ પરંતુ પાક અને નીદળ ઉગ્યાં પહેલાં
- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉગ્યાં પહેલાં
- ઓક્સિફલોરફેન (૨૭.૫ ઈ.સી. દવા ૧૫ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉગ્યાં પહેલાં
- ૨,૪-ડી સોડીયમ સોલ્ટ (૮૦ % વે.પા. દવા ૨૫ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) રોપણી બાદ ૫૦-૭૦ દિવસે

પાક : ટમેટી

નીદળનાશક દવા :

- મેટ્રીબ્યુઝીન (૭૦ % વે.પા. દવા ૨૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) ફેર રોપણી બાદ એક અઠવાડીયામાં
- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) ફેર રોપણી બાદ પરંતુ નીદળ ઉગ્યાં પહેલાં

પાક : ભીડા

નીદળનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉગ્યાં પહેલાં

પાક : રીગણ

નીદળાનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભ્યાં પહેલાં

પાક : લસણ

નીદળાનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભ્યાં પહેલાં
- ઓક્સિફલોરફેન (૨૩.૫ ઈ.સી. દવા ૨૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભ્યાં પહેલાં
- ઓક્સાડાયાજોન (૨૫ ઈ.સી. દવા ૪૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભ્યાં પહેલાં

પાક : કુંગાળી

નીદળાનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભ્યાં પહેલાં
- ઓક્સિફલોરફેન (૨૩.૫ ઈ.સી. દવા ૨૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભ્યાં પહેલાં
- ઓક્સાડાયાજોન (૨૫ ઈ.સી. દવા ૪૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉભ્યાં પહેલાં

પાક : જીરું

નીદળનાશક દવા :

- પેન્ડીમેથાલીન (૩૦ ઈ.સી. દવા ૫૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉગ્યાં પહેલાં
- ઓક્સાડાયાજોન (૨૫ ઈ.સી. દવા ૪૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉગ્યાં પહેલા

પાક : ઘાણાં

નીદળનાશક દવા :

- ટ્રાયફ્લુરુરાલીન (૪૮ ઈ.સી. દવા ૩૦ મી.લી. પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉગ્યાં પહેલાં

પાક : ઈસબગુલ

નીદળનાશક દવા :

- આઈસોપ્રોચ્યુરોન (૫૦% વે.પા. દવા ૨૦ ગ્રામ પ્રતિ ૧૦ લીટર પાણીમાં) પાક અને નીદળ ઉગ્યાં પહેલાં

નીદળનાશક દવાના વપરાશ સમયે લેવાના ખાસ તક્કેદારીના પગાલાં

- ◆ દવા ખરીદતી વખતે તથા તેને વપરાશમાં લેતાં પહેલાં દવાના પેકીગ પર છાપેલ ઉત્પાદન વર્ષ તથા તેની અવધી (એક્સપાઇરી ડેટી)ની ચોક્સાઈ કરી લેવી. અવધી પુરી થયેલ દવા કોઈપણ સંજોગોમાં ખરીદવી કેવાપરવી નહીં.
- ◆ ભલામણ કરેલ દવાનો જ જે તે પાકમાં ઉપયોગ કરવો.
- ◆ ભલામણ કરેલ સમયે જ અને તેટલી જ માત્રામાં દવાનો ઉપયોગ કરવો. ભલામણ કરતાં વધુ જથ્થામાં દવા છાંટતા

દવાની જેરી અસરને કારણે પાક અંશતઃ અથવા સંપૂર્ણ નાશ પામે છે, પાકના વિકાસ અને વૃધ્ઘિ પર અવળી અસર થતાં ઉત્પાદન ઘટી જાય છે, જમીનમાં દવાના અવશેષની માત્રા વધુ લાંબા સમય સુધી રહેતાં પાકને જેરી અસર થાય છે, પછીના પાકની સ્કુરાણ શક્તિ તથા વિકાસ પર ગંભીર અસર થાય છે અને એકમ વિસ્તાર દીઠ પાક ઉત્પાદન ખર્ચ વધે છે. ભલામણ કરતાં ઓછા જથ્થામાં દવા છાંટતા નીદણનું અસરકારક નિયંત્રણ થતું નથી, દવા પાછળ ખર્ચેલા નાણાં વેડફાય છે, અન્ય પદ્ધતિથી નિદામણ કરવું પડે છે જેનાથી પણ વધારાનો ખર્ચ થાય છે.

- ◆ ઉભા પાકમાં પાકની વૃધ્ઘિની જે અવસ્થાએ દવા છાંટવાની ભલામણ કરેલ હોય તે જ અવસ્થાએ દવાનો છંટકાવ કરવો. છંટકાવ વખતે જમીનમાં પૂરતો બેજ હોવો ખાસ જરૂરી છે.
- ◆ ઉગાવા બાદ (પોસ્ટ ઈમર્જન્સ) પદ્ધતિમાં નીદણના છોડ ઉપર વધુ પ્રમાણમાં દવા પડે તે રીતે છંટકાવ કરવો. પહોળા અંતરે વવાતાં પાકોમાં બે હાર વચ્ચે દવા છાંટવા માટે હુડનો ઉપયોગ કરવો.
- ◆ ઉગાવા પહેલાં (પ્રી ઈમર્જન્સ) છંટકાવ માટે હેકટરે ૫૦૦ લીટર (વિધે ૮૦ લીટર) તથા ઉગાવા બાદ (પોસ્ટ ઈમર્જન્સ) છંટકાવ માટે હેકટરે ૫૦૦ થી ૭૦૦ લીટર (વિધે ૧૦૦—૧૧૦ લીટર) પાણીનો ઉપયોગ કરવો.
- ◆ ભલામણ કરેલ હોય તો જ બે દવા મિશ્ર કરી છંટકાવ કરવો. નીદણનાશક દવાને જંતુનાશક દવા સાથે મિશ્ર કરીને કદી પણ છંટકાવ કરવો નહીં.
- ◆ વધુ પડતો કે તોફાની પવન હોય ત્યારે છંટકાવ કરવો નહીં. વરસાદ પડવાની શક્યતા હોય તેવા સંજોગોમાં દવાનો છંટકાવ કરવો નહીં. ચાલુ વરસાદે પણ છંટકાવ કરવો નહીં.

જો સામાન્ય પવન હોય તો પંપની નોઝલ જમીનની નજીક રહેતે રીતે છંટકાવ કરવો.

- ◆ એકસરખા છંટકાવ માટે ફલેટ ફેન નો જલનો ઉપયોગ કરવો.
- ◆ પહોળા પાટલે વવાતાં પાકોમાં (દા.ત. કપાસ, તુવેર) નીદણનાશક દવાનો ખર્ચ ઘટાડવા માટે ફક્ત ચાસ ઉપર જ દવાનો છંટકાવ કરવો. બે હાર વચ્ચે જરૂરી આંતરખેડ કરી નીદણ દૂર કરવા. પાક મોટો થયે ફક્ત બે હાર વચ્ચે ઉગેલા નીદણ પર હુડનો ઉપયોગ કરી દવા છાંટવી.
- ◆ પાછા પગે ચાલીને જ દવાનો છંટકાવ કરવો. દવા છાંટેલા ભાગ પર ચાલવું નહીં.
- ◆ દવા છાંટનારે હાથમાં મોજા અને અન્ય રક્ષણાત્મક વસ્તુ પહેરવા. શરીરના કોઈપણ ભાગ ઉપર ઈજા થયેલ હોય તેવી વ્યક્તિએ છંટકાવ કરવો નહીં. દવા છાંટતી વખતે તમાકુ, પાન—મસાલા ખાવા નહીં કે બીડી, ચા—પાણી વગેરે પીવા નહીં.
- ◆ દવાના છંટકાવ પહેલાં અને પછી પંપ તથા વપરાયેલા સાધનો બરાબર સાફ કરવા. શક્ય હોય તો નીદણનાશક દવા છાંટવા અલગ પંપ રાખવો. દવા છાંટવા માટે ચોખ્યું પાણી વાપરવું.
- ◆ દવાના પેકીગ ઉપર છાપેલ સૂચનાઓ કાળજીપૂર્વક વાંચી તેનો બરાબર અમલ કરવો.
- ◆ સતત એક જ પ્રકારની દવાનો વારંવાર ઉપયોગ ન કરવો.
- ◆ પ્રવાહી દવા કાચની અંકિત નણી (મેજરીગ સીલીન્ડર) વડે માપીને તથા પાવડરનું ચોક્કસ વજન કરી અલગ અલગ પડીકીઓ બનાવી દરેક પંપ દીઠ ઉપયોગ કરવો.
- ◆ પાક પદ્ધતિના આયોજન પ્રમાણે એટલે કે હાલમાં ક્યો પાક છે? તેમજ ત્યાર બાદ ક્યો પાક લેવાનો છે? તે મુજબ નીદણનાશક દવાની પસંદગી કરવી.

કુવામાં જો હોય ઓછું પાણી,
 તો ટપક છે એક આથ.
 ખેલી ખર્ચ ઘટાડશે ને,
 નીંદણ ન ઉગે પાસ.

યુનિવર્સિટી ભવન

જૂનાગઢ કૃષિ યુનિવર્સિટી,
જૂનાગઢ